Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь
А.І. Жук
29.12.2012
(дата зацвярджэння)

Рэгістрацыйны № ТД-E.496/тып.

ЛІНГВІСТЫКА ПУБЛІЦЫСТЫЧНАГА ТЭКСТУ

Тыпавая вучэбная праграма
для ўстаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці:

1-23 01 10-02 Літаратурная работа (рэдагаванне)

УЗГОДНЕНА
Намеснік Міністра інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
У. У. Матусевіч
17.05.2012г

УЗГОДНЕНА
Начальнік Упраўленя вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
С. І. Раманюк
29.12.2012

Старшыня Вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі
У. Л. Клюня
15.05.2012

Прарэктар па вучэбнай і выхаваўчай рабоце Дзяржаўнай установы адукацыі "Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы"
В. І. Шупляк

Эксперт-нормкантралёр
Т.П. Заяц
26.11.2012

Мінск 2012

СКЛАДАЛЬНІК:
В.І. Іўчанкаў, загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар філалагічных навук, прафесар

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра беларускага мовазнаўства Установы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка";

А.А.Лукашанец, дырэктар філіяла "Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы" дзяржаўнай навуковай установы "Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі", член-кар. Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:
Кафедрай стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
(пратакол № 10/11-12 ад 16.03.2012);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

(пратакол № 4 ад 30.03.2012);

Навукова-метадычным саветам па журналістыцы Вучэбна-метадычнага аб'яднання па гуманітарнай адукацыі
(пратакол № 5 ад 10.04.2012)

Адказны за рэдакцыю: В.І.Іўчанкаў

Адказны за выпуск: М.Г. Екацярынечава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па дысцыпліне “Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту” распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па спецыяльнасці 1-23 01 10 “Літаратурная работа (па напрамках)”.

Характарыстыка вучэбнай дысцыпліны.

Выкладанне дысцыпліны “Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту” забяспечвае асэнсаванне студэнтамі моўнай арганізацыі журналісцкага твора з гледжання інтра- і экстралінгвістычнай сутнасці і магчымасцей яго літаратурнай апрацоўкі. Вывучэнне дысцыпліны дазваляе ажыццявіць прынцып узаемазвязанасці і ўзаемаабумоўленасці працы над тэкстам, калі стваральнік публіцыстычнага твора выступае ў дзвюх ролях – і рэдактара, і журналіста. Тэарэтычны матэрыял згрупаваны па шасці асноўных блоках, у якіх падаюцца агульныя і прыватныя характарыстыкі публіцыстычнага тэксту (прызначанасць для масавай аўдыторыі, аператыўнасць, перыядычнасць і рэгулярнасць, дубліраванне і валентнасць зместу, калектыўнае аўтарства, інтэртэкстуальнасць), практычны матэрыял базуецца на разглядзе журналісцкіх (у тым ліку ўласных) матэрыялаў і аналізе класічных твораў.

Роля і месца дысцыпліны ў прафесійнай падрыхтоўцы.

Вучэбны прадмет з’яўляецца неабходнай часткай прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў і разлічаны на студэнтаў, якія набываюць кваліфікацыі літаратурнага рэдактара і журналіста. Асноўная ўвага ў змесце курса адводзіцца вызначэнню лінгвістычнай прыроды публіцыстычнага тэксту, жанравай спецыфіцы і сітэмна-структурнай арганізацыі. Яго выкладанне павінна мець планамерны і скіраваны на творчы пошук характар, садзейнічаць засваенню студэнтамі асноў абранай спецыяльнасці, замацаванню тэарэтычных ведаў, набыццю прафесійных навыкаў.

Тэкставая арганізацыя вывучаецца як складаная камунікатыўная з`ява, што ўключае не толькі інтралінгвістычныя фактары пабудовы, а падае даволі разнастайную карціну свету, адлюстроўвае працэс устанаўлення неабходнай сувязі паміж моўнымі выказваннямі (як лінгвістычнымі аб`ектамі) і сацыяльнымі дзеяннямі.

Сувязі вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі вучэбнага плана.

Дысцыпліна “Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту” вывучаецца студэнтамі спецыяльнасці “Літаратурная работа (рэдагаванне)” пасля таго, як яны атрымалі базавыя веды па дысцыплінах “Сучасная беларуская мова”, “Сучасная руская мова”, “Стылістыка” і маюць агульнае ўяўленне пра гісторыю, задачы і сучасныя метады рэдагавання ў межах дысцыплін “Асновы літаратурна-рэдактарскай дзейнасці”, “Асновы творчай дзейнасці рэдактара” і “Методыка літаратурнага рэдагавання”. Дысцыпліна становіцца грунтоўным падмуркам для вывучэння журналісцкага і рэдакатарскага працэсаў. У аснове навучання – максімальная індывідуалізацыя заданняў,

дэталёвы кантроль і аналіз работ студэнтаў, падрабязныя кансультацыі па ўсіх пытаннях дзейнасці рэдактара.

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны. Мэта курса – вывучэнне публіцыстычнага тэксту як дыскурсу – складанай камунікатыўнай з'явы, своеасаблівай іерархіі ведаў, "фрагмента жыццёвай прасторы", адлюстраванага ў тэксце.

Дасягненне мэты забяспечваецца рэалізацыяй агульных і прыватных **задач**:

раскрыць прынцыпы і метады лінгвістычнай арганізацыі тэксту, які ўтрымлівае ў сабе экстралінгвістычную інфармацыю, што выражаецца ў мікра- і макрастратэгіях прэзентацыі карціны свету;

выявіць крытэрыі адбору маўленчых сродкаў у тэксце ў адпаведнасці з камунікатыўнай зададзенасцю;

азнаёміць з методыкай дыскурснага аналізу паводле ўстанаўлення сувязі паміж вербальнай камунікатыўнай падзеяй і сацыяльным кантэкстам жыццёвага ўладкавання носьбіта мовы і канцэнтравана – для выяўлення разумення працэсаў вытворчасці і выкарыстання тэксту;

паказаць генетычную звязанасць тэкставай дзейнасці з парадыгматычнай структурыраванасцю, марфалагічнай стратыфікацыяй тэксту, якія з'яўляюцца вызначальнымі ў прэзентацыі "аўтарскага бачання" навакольнага свету;

вызначыць экстралінгвістычныя складнікі арганізацыі, вытворчасці, планавання і праектавання на масавую аўдыторыю тэксту ў рэчышчы тэорыі кагнітыўнай апрацоўкі дыскурса, дзе ілакутыўны акт паўстае як прэзентант "лінгвістычнай карціны свету".

Патрабаванні да асваення вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам. У выніку вывучэння дысцыпліны "Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту" студэнты павінны

ведаць:

– прынцыпы і метады лінгвістычнай арганізацыі публіцыстычнага тэксту;

– метады вызначэння залежнасці моўнай арганізацыі тэксту ад фактараў экстралінгвістычнага парадку;

– асновы дыскурснага аналізу беларускіх СМІ;

– крытэрыі адбору моўных сродкаў пры экстра- і інтралінгвістычнай арганізацыі тэкстаў СМІ;

– дэфінітыўны апарат лінгвістыкі публіцыстычнага тэксту.

умець:

– вызначаць экстралінгвістычныя характарыстыкі публіцыстычнага тэксту;

– праводзіць дыскурсны аналіз навінавых тэкстаў;

– ствараць свае тэксты і аналізаваць іх з пункту гледжання правамернасці іх арганізацыі;

– аналітычна прачытваць публіцыстычныя тэксты з пункту гледжання

сукупнасці прадстаўленай у іх інфармацыі і камунікатыўнай зададзенасцю;

– аперыраваць тэрміналогіяй дысцыпліны.

Характарыстыка метадаў і тэхналогій навучання. Вывучэнне дысцыпліны забяспечваецца выкарыстаннем наступных метадаў: дыскурснага аналізу, кантэнт-аналізу, дэскрыптыўнага, лексіка-семантычнага, кампанентнага аналізу, семантычнай ідэнтыфікацыі, а таксама прыёмаў статыстычнага і аналізу сацыяльнага, прагматычнага, кагнітыўнага кантэкстаў.

Дыскурсны аналіз прымяняецца з мэтай устанаўлення сувязі паміж вербальнай камунікатыўнай падзеяй і сацыяльным кантэкстам жыццёвага ўладкавання носьбіта мовы (журналіста, пісьменніка) і канцэнтравана – для выяўлення разумення працэсаў вытворчасці і выкарыстання тэксту. Кантэнт-аналіз дазволіць сістэматызаваць, у канкрэтных маўленчых сітуацыях вылучыць дамінантныя кампаненты (кампазіты) і распрацаваць методыку мэтанакіраванага адбору тых тэкставых паказчыкаў, на якіх грунтуюцца канвенцыянальныя веды, правесці інтэрпрэтацыю формы і зместу інфармацыйнай крыніцы. Лексіка-семантычны ў спалучэнні з дэскрыптыўным метадам дазволіць апісаць семную нагрузку аднаго з дамінантных элементаў сememнай парадыгмы тэксту. Ідэнтыфікацыя тэматычнай і гіпера-гіпанімічнай парадыгмы тэксту праводзіцца метадам кампанентнага аналізу. Выкарыстанне прыёмаў аналізу калектыўнага, сацыяльнага і прагматычнага кантэксту дазволіць, па-першае, выявіць канвенцыянальную прыроду кампазіта “характэрнага” для грамадства, па-другое, далучыць да дыскурснага аналізу апісанне скандэнсаваных у памяці чалавека маўленчых сітуацый у працэсе пэўных ілакутыўных актаў.

У навучанні павінен рэалізоўвацца спосаб актыўнага ўзаемадзеяння лекцый з праблемна-пададзеным зместам навучання, у ходзе якога студэнт вучыцца творча засвойваць веды. Праблемнае навучанне выступае альтэрнатывай для эўрыстычнага, калі ставяцца мэты канструявання навучэнцамі ўласнага сэнсу, мэт і зместу адукацыі, а таксама яе арганізацыі, дыягностыкі і ўсведамлення.

Выкарыстоўваюцца тэхналогіі праблемнага, эўрыстычнага навучання і тэхналогія дыдактычнай эўрыстыкі, прымяняецца традыцыйнае і камп’ютарнае тэсціраванне, электронная бібліятэка.

Рэкамендацыі па арганізацыі самастойнай працы. Студэнтам у працэсе вывучэння дысцыпліны рэкамендуецца рэгулярна знаёміцца з айчыннай і замежнай літаратурай, аналізаваць новыя публікацыі па дыскурсным аналізе сродкаў масавай інфармацыі, матэрыялы навукова-практычных канферэнцый па праблемах арганізацыі медыятэкстаў, вучыцца творча прымяняць атрыманыя веды пры напісанні рэфератаў.

У адпаведнасці з тыпавым вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны “Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту” па спецыяльнасці 1-23 01 10-02 “Літаратурная работа (рэдагаванне)” адведзена 42 гадзіны, з іх 20 – лекцыйныя заняткі, 22 – практычныя.

У залежнасці ад ступені падрыхтаванасці студэнтаў, іх агульнай эрудыцыі і здольнасці да самастойнага пошуку інфармацыі можна па-іншаму размяркоўваць колькасць гадзін па раздзелах.

Выніковая адзнака фарміруецца на аснове наступных складнікаў:

– работа над заданнямі на практычных занятках (бягучы кантроль);
– рэферат;
– экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва тэмы	Лек-цыі	Практычныя заняткі	Усяго
1.	Уводзіны. Тэкст. Тэорыя тэксту і лінгвістыка тэксту. Дэфінітыўны апарат апрацоўкі тэксту ў лінгвістычных сферах. Інтэртэкстуальнасць.	2	2	4
2.	Дыскурсны падыход да вывучэння тэкстаў (сцэнарый дыскурснага аналізу тэкстаў-навін). Роля сасюраўскай канцэпцыі ў вызначэнні сутнасці дыскурснага падыходу да вывучэння тэксту.	2	2	4
3.	Праблема вызначэння зместу тэрміна *дыскурс*, яго структуры і залежнасцей. Ад вывучэння мовы ў сацыяльным кантэксце да дыскурснага аналізу. Семантычная кандэнсацыя як акумулятыўны сродак назапашвання ведаў пра ментальнасць народа.	2	2	4
4.	Агульныя анталагічныя і прыватныя экстралінгвістычныя характарыстыкі тэксту.	6	6	12
5.	Лінгвістычная арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Выражэнне моўнай асобы ў тэксце. Трапеічная сістэма мастацкага тэксту ў дачыненні да сацыяльнай дзейнасці носьбіта мовы. Вонкавая і ўнутраная структурыраванасць публіцыстычнага тэксту.	2	6	8
6.	Парадыгматыка і сінтагматыка тэксту. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту.	6	4	10
Усяго гадзін:		**20**	**22**	**42**

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Уводзіны. Тэкст. Тэорыя тэксту і лінгвістыка тэксту. Дэфінітыўны апарат апрацоўкі тэксту ў лінгвістычных сферах. Інтэртэкстуальнасць.

Станаўленне і развіццё лінгвістыкі публіцыстычнага тэксту – важны гістарычны працэс, які патрабуе абагульнення назапашаных ведаў, цэласнага аналізу асобных з’яў літаратуры, журналістыкі і лінгвістыкі.

Новы падыход да прадукту разумовай дзейнасці чалавека – тэксту: структурнае распазнаванне яго элементаў, кампаноўкі і сістэмнае ўзаемадзеянне вербальнага знака з іншымі знакамі натуральнага свету, вызначэнне прыроды такога ўзаемадзеяння.

Тэкст як з'ява чалавечай дзейнасці, камунікацыі і пазнання. Вербальны тэкст у рэальным камунікатыўным дзеянні, у інтэграцыі з сацыяльна-культурнымі і ідэалагічнымі кантэкстамі, як працэс, што працякае ва ўзаемасувязі са шматлікімі іншымі функцыянальнымі катэгорыямі, уключаючы чытацкую аўдыторыю.

“Марфалогія казкі” У.Пропа – рухавік развіцця асноўных ідэй тэорыі тэксту, пачатак структурнаму вывучэнню апавядальных тэкстаў.

Сістэмны падыход да праблемы інтэртэкстуальнасці ў пісьменніцкай практыцы. Слова (знак) ↔ сказ (знак) ↔ тэкст (знак) ↔ дыскурс (знак).

2. Дыскурсны падыход да вывучэння тэкстаў (сцэнарый дыскурснага аналізу тэкстаў-навін). Роля сасюраўскай канцэпцыі ў вызначэнні сутнасці дыскурснага падыходу да вывучэння тэксту.

Дыскурсны падыход і прасвятленне характару сувязей паміж рознымі кагнітыўнымі сістэмамі і ўмовамі паспяховасці маўленчых актаў у канкрэтных сітуацыях. Роля канвенцыяльных ведаў у вызначэнні іншых сістэм, што забяспечваюць камунікацыю (па-за такімі кагнітыўнымі фактарамі, як жаданне, норма і ацэнка). Матывацыя і спосабы інфармацыйнага забеспячэння. Абагульненне і ацэнка (спосаб падачы негатыўнай / пазітыўнай інфармацыі), “прывядзенне прыкладу” (конверсны спосаб падачы інфармацыі, тыповыя выразы), папраўкі (формульная або рытарычная стратэгія), узмацненне (верагодныя ўступкі, спосаб умоўнага абагульнення, тыповыя выразы), лексічныя паўторы (прыцягненне ўвагі і актуалізацыя інфармацыі, падкрэсліванне суб`ектыўных ацэнак, больш значных тэм), кантраст (кагнітыўныя функцыі: рытарычная, семантычная), “змякчэнне” інфармацыі (стратэгія самапрэзентацыі / блакіроўка адмоўных вывадаў), зрух (пазітыўная самапрэзентацыя), ухіленне (рэлевантная / нерэлевантная інфармацыя), прэсупазіцыі, імплікацыі, меркаванні, пабочныя маўленчыя акты (семантычныя і прагматычныя спосабы).

Вывучэнне тэкстаў-навін ў сацыяльна арыентаваным аспекце (*макрасацыялагічны кантэкст, мікрасацыялагічны аналіз літаратурнай дзейнасці, ацэнка сацыяльных і культуралагічных характарыстык сродкаў*

масавай інфармацыі) і структурным. Камунікатыўныя індэксы.

3. Праблема вызначэння зместу тэрміна *дыскурс*, яго структуры і залежнасцей. Ад вывучэння мовы ў сацыяльным кантэксце да дыскурснага аналізу. Семантычная кандэнсацыя як акумулятыўны сродак назапашвання ведаў пра ментальнасць народа.

Дыскурс і класічныя стратэгіі пабудовы тэксту ў жанравай камбінацыі. Сувязь паміж маўленчымі дзеяннямі *(лакутыўнымі сіламі)*, якія з'яўляюцца носьбітамі пэўных камунікатыўных заданняў *(ілакутыўных сіл)* і накіраваны на дасягненне пэўных эфектаў *(перлакутыўных сіл)*, і сацыяльным вопытам грамадства. "Палітычнае пісьмо".

Узнікненне дыскурс-тэорый, асноўныя напрамкі іх дзеяння: уласналінгвістычны (З. Харыс, Н. Аруцюнава, Э. Бюісанс, Э. Бенвеніст), функцыянальны (стылістычныя спецыфіка плюс эксплііцыраваная за ёй ідэалогія; М. Фуко, А. Грэймас, Ж. Дэрыда, Ю. Крысцева, М. Пешо) і метадалагічны (Ю. Хабермас). Праяўленне дыскурса як: тэксту ў розных яго аспектах (Р. Барт); звязанага маўлення (З. Харыс); актуалізаванага тэксту (ван Дэйк); кагерэнтнага тэксту (І. Белерт); сканструяванага гаворачым тэксту (Д. Браўн, Д. Юл); выніку працэсу ўзаемадзеяння ў сацыякультурным кантэксце (К. Пайк); утварэння, уключанага ў камунікатыўна-прагматычны аспект (І. Сусаў, Н. Аруцюнава); адзінства, што рэалізуецца ў выглядзе маўлення (У. Багданаў); разважання з мэтай знаходжання ісціны (Ю. Хабермас).

Сітуацыя дзяржаўнага білінгвізму, сучасныя тэндэнцыі развіцця мовы. Ізамарфізм рускага элемента ў беларускамоўных публіцыстычных тэкстах.

4. Агульныя анталагічныя і прыватныя экстралінгвістычныя характарыстыкі публіцыстычнага тэксту

Асобныя характарыстыкі беларускамоўных тэкстаў СМІ ў звязку з гісторыяй і сучасным станам функцыянавання мовы. Публіцыстычны тэкст: прызначанасць для масавай аўдыторыі і распаўсюджанасць. Экстралінгвістычны фактар дзеяння публіцыстычнага тэксту: аператыўнасць. Перманентнасць публіцыстычнага тэксту: перыядычнасць і рэгулярнасць. Фарміраванне інфармацыйных паводзін. Дубліраванне і вар'іраванне: варыянтна-інварыянтны падыход да сігніфікацыі публіцыстычнага тэксту. "Вытворчы цэх" публіцыстычнага тэксту: аўтарскае "Я" і калектыўнае аўтарства. Экстралінгвістычная матывацыя інтэртэкстуальнага эфекту журналісцкай дзейнасці. Камунікатыўныя зададзенасць і прызначанасць публіцыстычнага тэксту.

5. Лінгвістычная арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Выражэнне моўнай асобы ў тэксце. Трапеічная сістэма мастацкага тэксту ў дачыненні да сацыяльнай дзейнасці носьбіта мовы. Вонкавая і ўнутраная структураванасць публіцыстычнага тэксту.

Спецыфіка ўзаемаабумоўленых структурна-семантычных, структурна-граматычных сродкаў арганізацыі тэксту. Спосабы і прыёмы пабудовы тэксту, выяўленне і апісанне мікраструктуры – сукупнасці маўленчых адзінак

у адпаведнасці з іх моўнай (верагоднай) рэалізацыяй. Функцыянальны стыль, творчая манера пісьменніка. Камунікатыўныя намеры аўтара, кагнітыўная сутнасць тэксту як сацыялінгвістычнай з'явы.

6. Парадыгматыка і сінтагматыка публіцыстычнага тэксту. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту.

Семасіялагічная сістэма мовы: узровень намінатыўных значэнняў (узровень дэнатата) і узровень імпліцыта. Вобразнасць.

Сінтагматычны аналіз тэксту. Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычная неабходнасць у тэксце. Семная парадыгма слова: аналіз твора У. Караткевіча "Чазенія".

Парадыгматычная здольнасць вербальнага знака. Парадыгматычная струкутурыраванасць тэксту і камунікатыўная дамінанта яго элементаў.

Семантычны аб'ём назоўніка, аддзеяслоўныя назоўнікі. Марфалагічная стратыфікацыя мастацкага і публіцыстычнага тэкстаў.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

І. ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Анненкова И.В. Медиадискурс XXI века. Лингвофилософский аспект языка СМИ. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Факультет журналистики МГУ имени М.В. Ломоносова, 2011. – 392 с.
2. Барт Р. Нулевая степень письма // Семиотика. – М.:Радуга, 1983.– 636 с.
3. Басава Г.І., Іўчанкаў В.І., Сінькова Л.Д. Святло слова. Дапаможнік па лінгвакультуралогіі. – Мінск: Адукацыі і выхаванне, 2002. – 142 с.
4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
5. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация: Пер. с англ. / Сост. В.В. Петрова; под ред. В.І.Герасимова; Вступ. ст. Ю.Н.Караулова и В.В.Петрова. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
6. Десюкевич О.И. Терия текста: пособие для студентов Ин-та журналистики БГУ, обучающихся по спец. 1-23 01-02 “Литературная работа (редактирование)” .– Минск: БГУ, 2011. – 132 с.
7. Жаўняровіч П.П. Публіцыстычны дыскурс Уладзіміра Караткевіча; навук. рэд. В.І.Іўчанкаў. – Мінск : РІВШ, 2011. – 244 с.
8. Зелянко С.В. Інтэртэкст у публіцыстычным маўленні; навук. Рэд. В.І.Іўчанкаў, – Мінск: БДУ, 2012. – 195 с.
9. Ивченков В.И. Лингвистическая организация текста. В творческой лаборатории Владимира Короткевича. – Мн.: БГУ, 2002. – 211 с.
10. Ивченков В.И. Лингвостилистика тропов Юрия Казакова. – Мн.: “Пачатковая школа”, 2002. – 112 с.
11. Іўчанкаў В.І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. – Мінск: БДУ, 2003. – 257 с.
12. Солганик Г.Я. Основы лингвистики речи: Учебное пособие. – М. : Издательство Московского университета, 2010. – 128 с.

Дадатковая

1. Методология исследований политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов / Под общ. ред. И.Ф.Ухвановой-Шмыговой. – Минск: БГУ, 2000. – Вып. 2. – 479 с.
2. Методология исследований политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов / Под общ. ред. И.Ф.Ухвановой-Шмыговой. – Минск: БГУ, 2003. – Вып. 3. – 360 с.
3. Мисонжников Б.Я. Феноменология текста (соотношение содержательных и формальных структур печатного издания). – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2001. – 490 с.
4. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методология,

архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасноп газетноп публіцістики]: Монографія. – Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – 392 с.
5. Соссюр Ф. Заметки по общей лингвистике: пер. с фр. Общ. ред., вступ. ст. и коммент. Н.А.Слюсаревой. – М.:Прогресс, 1990. – 280 с.
6. Цікоцкі М.Я. Стылістыка тэксту. – Мн.: Беларуская навука, 2002. – 223с.
7. Цікоцкі М.Я.Стылістыка публіцыстычных жанраў. – Мінск: Вышэйшая школа, 1971. – 288 с.

II. ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДУЕМЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ

Для кантролю якасці адукацыі, у тым ліку пры прымяненні камп'ютарнага тэсціравання, выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

- тыпавыя заданні;
- тэсты па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя кантрольныя работы;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- напісанне рэфератаў па асобных раздзелах дысцыпліны;
- выступленне студэнтаў на семінарах;
- падрыхтоўка прэзентацый па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вусны экзамен.

III. КРЫТЭРЫІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ:

Для бягучага кантролю ведаў студэнтаў выкарыстоўваецца рэйтынгавая ацэнка ведаў на працягу ўсяго семестра, дзе ўлічваюцца наведванне заняткаў, правядзенне аналізу публіцыстычнага тэксту паводле марфалагічнай стратыфікацыі, актыўнасць на практычных (лекцыйных) занятках і інш.

Прамежкавай формай кантролю засваення ведаў па прадмеце з'яўляецца напісанне рэферата па выбранай тэме (гл. "Прыкладную тэматыку рэфератаў па дысцыпліне "Лінгвістыка публіцыстычнага тэксту").

Асноўнай формай кантролю з'яўляецца экзамен.

ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА РЭФЕРАТАЎ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ

1. Генезіс і анталагічны статус лінгвістыкі тэксту.
2. Дыскурсны падыход да вывучэння тэкстаў (сцэнарый дыскурснага аналізу тэкстаў-навін).
3. Роля сасюраўскай канцэпцыі ў вызначэнні сутнасці дыскурснага аналізу.
4. Праблема вызначэння зместу тэрміна *дыскурс*, яго структуры і залежнасцей.
5. Ад вывучэння мовы ў сацыяльным кантэксце да дыскурснага аналізу.
6. Семантычная кандэнсацыя як акумулятыўны сродак назапашвання ведаў пра ментальнасць народа.
7. Моўная дывергенцыя і канвергенцыя: уплыў на вытворчасць тэксту.

8. Ізамарфізм рускага элемента ў беларускамоўных тэкстах.
9. Агульныя анталагічныя і прыватныя экстралінгвістычныя характарыстыкі тэксту.
10. Экстралінгвістычная матывацыя інтэртэкстуальнага эфекту.
11. Выражэнне моўнай асобы ў тэксце.
12. Трапеічная сістэма мастацкага тэксту ў дачыненні да сацыяльнай дзейнасці носьбіта мовы.
13. Вонкавая і ўнутраная структурыраванасць публіцыстычнага тэксту.
14. Парадыгматыка і сінтагматыка тэксту.
15. Парадыгматычная здольнасць вербальнага знака ў публіцыстычным тэксце.
16. Парадыгматычная струкутурыраванасць тэксту і камунікатыўная дамінанта аднаго з яго элементаў.
17. Сінтагматыка публіцыстычнага тэксту.
18. Марфалагічная стратыфікацыя тэксту.
19. "Падзейнасць" публіцыстычнага тэксту: рэальнасць / ірэальнасць.
20. Інтэрпрэтацыя публіцыстычнага тэксту як дыскурса. Канцэпты "чалавека" як сукупнай моўнай асобы.
21. Складнікі публіцыстычнага тэксту: тэма, топік, фрэйм.
22. Фрэймавыя структуры як прэзентацыя эпізадычнай памяці.
23. Дыскурсны аналіз у лінгвістыцы публіцыстычнага тэксту.
24. Прагма-кагнітыўны аналіз публіцыстычнага тэксту як дыскурса.
25. Лакутыўна-ілакутыўна-перлакутыўны працэс у арганізацыі публіцыстычнага тэксту.

IV. ПРЫКЛАДНЫЯ ПЫТАННІ ДА ЭКЗАМЕНУ

1. Тэкст. Тэорыя тэксту і лінгвістыка тэксту. Дэфінітыўны апарат апрацоўкі тэксту ў лінгвістычных сферах.
2. Станаўленне і развіццё лінгвістыкі публіцыстычнага тэксту – важны гістарычны працэс, які патрабуе абагульнення назапашаных ведаў, цэласнага аналізу асобных з'яў журналістыкі і лінгвістыкі.
3. Новы падыход да прадукта разумовай дзейнасці чалавека – тэксту: структурнае распазнаванне яго элементаў, кампаноўкі і сістэмнае ўзаемадзеянне вербальнага знака з іншымі знакамі натуральнага свету, вызначэнне прыроды такога ўзаемадзеяння.
4. Тэкст як з'ява чалавечай дзейнасці, камунікацыі і пазнання.
5. Тэкставая дзейнасць журналіста. Журналісцкі тэкст: інфармацыйныя і публіцыстычны тэксты. PR-тэксты.
6. Вербальны тэкст у рэальным камунікатыўным дзеянні, у інтэграцыі з сацыяльна-культурнымі і ідэалагічнымі кантэкстамі, як працэс, што працякае ва ўзаемасувязі са шматлікімі іншымі функцыянальнымі катэгорыямі, уключаючы чытальніцкую аўдыторыю.

7. “Марфалогія казкі” У. Пропа – рухавік развіцця асноўных ідэй тэорыі тэксту, пачатак структурнаму вывучэнню апавядальных тэкстаў.

8. Сістэмны падыход да праблемы інтэртэкстуальнасці ў журналісцкай практыцы. Слова (знак) ↔ сказ (знак) ↔ тэкст (знак) ↔ дыскурс (знак).

9. Дыскурсны падыход да вывучэння тэкстаў (сцэнарый дыскурснага аналізу тэкстаў-навін).

10. Роля сасюраўскай канцэпцыі ў вызначэнні сутнасці дыскурснага падыходу да вывучэння тэксту.

11. Асобныя характарыстыкі беларускамоўных тэкстаў СМІ ў звязку з гісторыяй і сучасным станам функцыянавання мовы.

12. Дыскурсны падыход і прасвятленне характару сувязей паміж рознымі кагнітыўнымі сістэмамі і ўмовамі паспяховасці маўленчых актаў у канкрэтных сітуацыях.

13. Роля канвенцыяльных ведаў у вызначэнні сістэм, што забяспечваюць камунікацыю (па-за такіх кагнітыўных фактараў, як жаданне, норма і ацэнка).

14. Матывацыя і спосабы інфармацыйнага забеспячэння.

15. Вывучэнне тэкстаў-навін ў сацыяльна арыентаваным аспекце (*макрасацыялагічны кантэкст, мікрасацыялагічны аналіз журналісцкай дзейнасці, ацэнка сацыяльных і культуралагічных характарыстык сродкаў масавай інфармацыі*) і структурным. Камунікатыўныя індэксы.

16. Праблема вызначэння зместу тэрміна *дыскурс*, яго структуры і залежнасцей.

17. Ад вывучэння мовы ў сацыяльным кантэксце да дыскурснага аналізу.

18. Семантычная кандэнсацыя як акумулятыўны сродак назапашвання ведаў пра ментальнасць народа.

19. Дыскурс і класічныя стратэгіі пабудовы тэксту ў жанравай камбінацыі сфер палітыкі і права, мастацкай літаратуры.

20. Сувязь паміж маўленчымі дзеяннямі *(лакутыўнымі сіламі)*, якія з'яўляюцца носьбітамі пэўных камунікатыўных заданняў *(ілакутыўных сіл)* і накіраваны на дасягненне пэўных эфектаў *(перлакутыўных сіл)*, і сацыяльным вопытам грамадства. “Палітычнае пісьмо”.

21. Моўная дывергенцыя і канвергенцыя: уплыў на вытворчасць публіцыстычнага тэксту.

22. Ізамарфізм рускага элемента ў беларускамоўных тэкстах СМІ

23. Узнікненне дыскурс-тэорый, асноўныя напрамкі іх дзеяння: уласналінгвістычны (З. Харыс, Н. Аруцюнава, Э. Бюісанс, Э. Бенвеніст), функцыянальны (стылістычныя спецыфіка плюс эксплiцыраваная за ёй ідэалогія; М. Фуко, А. Грэймас, Ж. Дэрыд, Ю. Крысцева, М. Пешо) і метадалагічны (Ю. Хабермас).

24. Праяўленне дыскурса як: тэксту ў розных яго аспектах (Р. Барт); звязанага маўлення (З. Харыс); актуалізаванага тэксту (ван Дэйк); кагерэнтнага тэксту (І. Белерт); сканструяванага гаворачым тэксту (Д. Браун, Д. Юл); выніку працэсу ўзаемадзеяння ў сацыякультурным кантэксце (К. Пайк); утварэння, уключанага ў камунікатыўна-прагматычны аспект

(І. Сусаў, Н. Аруцюнава); адзінства, што рэалізуецца ў выглядзе маўлення (У. Багданаў); разважання з мэтай знаходжання ісціны (Й. Хабермас).

25. Сітуацыя дзяржаўнага білінгвізму, сучасныя тэндэнцыі развіцця мовы. Ізамарфізм рускага элемента ў беларускамоўных тэкстах.

26. Публіцыстычны тэкст: прызначанасць для масавай аўдыторыі і распаўсюджанасць.

27. Экстралінгвістычны фактар дзеяння публіцыстычнага тэксту: аператыўнасць.

28. Перманентнасць публіцыстычнага тэксту: перыядычнасць і рэгулярнасць. Фарміраванне інфармацыйных паводзін.

29. Дубліраванне і вар'іраванне: варыянтна-інварыянтны падыход да сігніфікацыі публіцыстычнага тэксту.

30. "Вытворчы цэх" публіцыстычнага тэксту: аўтарскае "Я" і калектыўнае аўтарства.

31. Экстралінгвістычная матывацыя інтэртэкстуальнага эфекту журналісцкай дзейнасці.

32. Камунікатыўныя зададзенасць і прызначанасць публіцыстычнага тэксту.

33. Лінгвістычная арганізацыя публіцыстычнага тэксту.

34. Выражэнне моўнай асобы ў тэксце.

35. Трапеічная сістэма мастацкага тэксту ў дачыненні да сацыяльнай дзейнасці носьбіта мовы.

36. Вонкавая і ўнутраная структурыраванасць публіцыстычнага тэксту.

37. Парадыгматыка і сінтагматыка публіцыстычнага тэксту.

38. Спецыфіка ўзаемаабумоўленых структурна-семантычных, структурна-граматычных сродкаў арганізацыі тэксту.

39. Спосабы і прыёмы пабудовы тэксту, выяўленне і апісанне мікраструктуры – сукупнасці маўленчых адзінак у адпаведнасці з іх моўнай (верагоднай) рэалізацыяй.

40. Функцыянальны стыль, творчая манера пісьменніка.

41. Камунікатыўныя намеры аўтара, кагнітыўная сутнасць тэксту як сацыялінгвістычнай з'явы.

42. Семасіялагічная сістэма мовы: узровень намінатыўных значэнняў (узровень дэнатата) і узровень імпліцыта. Вобразнасць.

43. Сінтагматычны аналіз тэксту. Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычная неабходнасць у тэксце.

44. Семная парадыгма слова: аналіз твора У. Караткевіча "Чазенія".

45. Парадыгматычная здольнасць вербальнага знака.

46. Парадыгматычная структурыраванасць тэксту і камунікатыўная дамінанта яго элементаў.

47. Семантычны аб'ём назоўніка, праблема ўжывання аддзеяслоўных назоўнікаў у тэкстах СМІ.

48. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту.